

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA LUDZI W RÓŻNYM WIEKU

NR (40) 4/2018

Partnerem publikacji jest IASK

ZUS

Publikację wspiera
Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Nr (40) 4/2018

ISSN 2299-744X

ISBN 978-83-952524-0-2

arlrw.usz.edu.pl

ADRES REDAKCJI:

Al. Piastów 40b
71-065 Szczecin

Uniwersytet Szczeciński

Zespół redakcyjny:

Redaktor naczelna i redakcja naukowa: dr hab. Danuta Umiastowska, prof. US

danuta.umiastowska@usz.edu.pl

tel. (91) 444 27 60

Sekretarz Redakcji: Milena Schefs

aktywnosc.sekretariat@gmail.com

Współpraca - recenzenci:

prof. dr hab. UZ Ryszard Asienkiewicz (Polska); dr hab. prof. PUM Monika Białecka (Polska); dr hab. prof. AWF Małgorzata Bronikowska (Polska); dr hab. prof. AWF Jarosław Cholewa (Polska); dr hab. Monika Chudecka (Polska); prof. dr habil. Karel Frömel (Czechy); dr hab. Ewa Dybińska prof. AWF (Polska); dr n. o zdr. Magdalena Gębska (Polska); dr hab. Agnieszka Gorzkowska (Polska); dr hab. prof. AWF Krystyna Górna-Łukasik (Polska); dr hab. prof. AWF Krystyna Górniak (Polska); dr hab. Dorota Groffik (Polska); dr hab. prof. AWF Elżbieta Huk-Wieliczuk; dr Aleksander Kasprzyk; prof. dr habil. Ludmila Klimatskaya (Rosja); dr hab. prof. AWF Jan Konarski (Polska); dr hab. Katarzyna Kotarska (Polska); dr hab. Magdalena Krzykała (Polska); dr Marcin Kunicki (Polska); dr hab., prof. PO Cezary Kuśnierz (Polska); dr Katarzyna Leźnicka (Polska); dr hab. Tomasz Lisicki (Polska); dr hab. prof. AWF Eligiusz Madejski (Polska); dr hab. prof. AWF Jolanta Mogiła-Lisowska (Polska); dr hab. prof. UMK Radosław Muszkieta (Polska); dr hab. prof. US Maria Nowak (Polska); dr hab. prof. AWF Beata Pluta; prof. dr hab. Włodzimierz Starosta (Polska); prof. dr hab. Zbigniew Szot (Polska); dr hab. prof. AWF Maciej Tomczak (Polska); dr hab. prof. AWF Rajmund Tomik (Polska); prof. dr habil. Ivan Uher (Słowacja); dr hab. prof. US Danuta Umiastowska (Polska); dr hab. Iwona Wierzbicka-Damska prof. AWF; dr hab. prof. AWF Adam Wilczewski (Polska); dr hab. prof. US Teresa Zwierko (Polska); dr hab. prof. AWF Anna Zwierzchowska (Polska); dr hab. Piotr Żurek (Polska);

Korekta: Danuta Sepuco

Redakcja techniczna: Natalia Mirowska

Opracowanie graficzne, DTP: Maciej Umiastowski

Wydawca: Agencja Wydawnicza koncertowo.pl Mieczysław Podsiadło
albatros91@wp.pl

SPIS TREŚCI

TEORETYCZNE ASPEKTY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Jolanta Kijowska, Joanna Kupczyk, Agnieszka Zakrzewska

Przystosowanie wybranych obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych na przykładzie Gorzowa Wielkopolskiego..... 5

Jolanta E. Kowalska

Zasada fair play w aspekcie zdrowia w opinii łódzkich gimnazjalistów..... 21

FIZJOLOGICZNO-ZDROWOTNE PODSTAWY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Ryszard Asienkiewicz, Grażyna Biczysko, Ewa Nowacka-Chiari, Ewa Skorupka

Wskaźniki budowy ciała seniorów 31

Ryszard Asienkiewicz, Jerzy Grzesiak, Damian Worchacz

Charakterystyka morfologiczna i funkcjonalna policjantów w świetle wybranych czynników społecznych i środowiskowych 39

Marta Dalecka

Zróznicowanie somatyczne i typologiczne studentek Uniwersytetu Zielonogórskiego. 49

Krystyna Górniak, Aleksandra Gołoś

Pozytywne i negatywne aspekty wczesnej specjalizacji sportowej 57

Bartłomiej Hes

Charakterystyka somatyczna i motoryczna uczniów pierwszych klas sportowych o profilu akrobatyka sportowa..... 69

Ewa Nowacka-Chiari, Ryszard Asienkiewicz, Grażyna Biczysko, Ewa Skorupka

Skład ciała senierek z odnotowaną sarkopenią 79

Józef Tatarczuk

Dojrzewanie dziewcząt w kontekście wybranych czynników środowiskowo-społecznych 87

Damian Worchacz

Zróznicowanie dymorficzne rozwoju fizycznego i motorycznego młodzieży ponadgimnazjalnej..... 95

Evgeny Vrublevskiy, Ryszard Asienkiewicz

Zróznicowanie somatyczne i motoryczne młodzieży akademickiej (ujęcie relatywne) .. 105

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA LUDZI DOROSŁYCH

Zbigniew Dziubiński, Patrycjusz Matwiejczuk

Aktywność rekreacyjno-sportowa praktyków public relations..... 115

Rafał Kudrys, Miłosz Witkowski, Jarosław Cholewa

Wydatek energetyczny podczas rekreacyjnego biegu górskiego, na przykładzie grupy mężczyzn w wieku 18–35 lat..... 125

Danuta Umiastowska, Hanna Żółtowska

Zależność między sprawnością funkcjonalną a parametrami somatycznymi u szczecińskich senierek 133

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA ZAWODNIKÓW

Szymon Galas, Sylwia Bartkowiak, Ziemowit Bańkosz, Mateusz Górski,

Monika Nowakowska, Beata Pluta, Joanna Szurkowska

Poziom wybranych komponentów sprawności specjalnej w kontekście stażu treningowego i płci zawodników tenisa stołowego – badania pilotażowe..... 143

Jerzy Iwiński, Anna Iwińska

Analiza wyników testów selekcyjno-diagnostycznych zaplecza kadry narodowej Polskiego Związku Lekkiej Atletyki na przykładzie kadry województwa zachodniopomorskiego 153

Jolanta Kijowska, Joanna Kupczyk, Agnieszka Zakrzewska
Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim,
Wydział Turystyki i Nauk o Zdrowiu

Przystosowanie wybranych obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych na przykładzie Gorzowa Wielkopolskiego

Słowa kluczowe: *osoby z niepełnosprawnością,
obiekty użyteczności publicznej, zdrowie*

Wprowadzenie

Według danych statystycznych, na świecie żyje ponad 550 mln ludzi niepełnosprawnych (w tym około 11% do 30 roku życia). W większości krajów przynajmniej jedna osoba na dziesięć jest niepełnosprawna fizycznie, umysłowo lub wykazuje zaburzenia w sferze zmysłów. Dodatkowo przyjmuje się, że skutki niepełnosprawności odczuwa około 40% populacji. Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny w 2011 r. w Polsce żyło ogółem 4,7 miliona osób niepełnosprawnych, co stanowiło 12,2% ludności ogółem [1]. W województwie lubuskim sytuacja przedstawiała się nieco gorzej. W 2011 r. odnotowano 170 537 osób z niepełnosprawnością, co stanowiło 17% populacji województwa, natomiast w Gorzowie Wielkopolskim było 24 254 osób, co w przybliżeniu stanowi 14,2 %. Dane statystyczne wykazują w Polsce co roku spadek liczby osób z niepełnosprawnością, ale wynika to w dużej mierze z zaostrzenia kryteriów orzekania o niepełnosprawności.

Od 1993 r. prowadzone są przez GUS co kwartał Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL). Osoby niepełnosprawne żyją w co trzecim gospodarstwie domowym, przy czym w 12,5% gospodarstw domowych osobą niepełnosprawną jest „głowa rodziny” [2]. Z różnych przyczyn wzrasta liczba osób niepełnospraw-

nych. W warunkach europejskich decydującymi czynnikami są wypadki przy pracy, urazy komunikacyjne, a także wyraźny wzrost długości życia (o ponad 20 lat w minionych 80 latach). Zgodnie z ustaleniami Komisji Wspólnoty Europejskiej (2000) odsetek osób z jakimś rodzajem niepełnosprawności wynosi 10% ogółu populacji ludności krajów Wspólnoty. W Polsce (GUS) odsetek ten wynosi od 3,3% ogółu populacji wśród dzieci do lat 15 do 83,7% w przypadku osób, które mają ukończone 80 lat i więcej (2% populacji przekroczyło już 80 rok życia) [2]. Z powyższych analiz wynika, że największy odsetek tej grupy to jednostki w wieku 15 lat i więcej. Wśród osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej nieznacznie przeważają kobiety (około 52% populacji), relacja ta utrzymuje się zarówno w mieście jak i na wsi. Ponad 58% osób niepełnosprawnych to mieszkańcy miast, w tym 47% zamieszkuje duże aglomeracje powyżej 100 tys. mieszkańców. Natomiast co piąta osoba mieszka w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców. Biorąc pod uwagę strukturę ogółu ludności zauważa się, że częstotliwość występowania niepełnosprawności była większa na wsi niż w mieście (odp. 20,1% i 15,9%) [2]. Z kolei analiza stopnia i przyczyn niepełnosprawności wykazuje, że (około) co piąta osoba niepełnosprawna w wieku 15 lat i więcej ma orzeczenie równoznaczne znacznemu stopniowi niepełnosprawności, a odsetek osób posiadających orzeczenie o umiarkowanym lub lekkim stopniu niepełnosprawności jest zbliżony do siebie (38,1% i 37,6%). W grupie przyczyn niepełnosprawności najczęściej występują uszkodzenia i choroby narządu ruchu – 46,5%; schorzenia układu krążenia – 45,5%; schorzenia neurologiczne 23,9%; uszkodzenia narządu wzroku; inne schorzenia – 34,3% [3]. Istotną cechą demograficzno-społeczną jest wykształcenie. Ponad połowa (51,7%) osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej deklaruje wykształcenie podstawowe i podstawowe niepełne, zasadnicze zawodowe – 23,1%, średnie ogólnokształcące – 6,2%, policealne i średnie zawodowe 14,7%, wyższe 4,2%. Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności wykazały, iż w latach transformacji współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej zmniejszył się z 26,4% w 1988 r. do 15,2% w 2006 r. tj. o 11,2 punktów procentowych. W 2017 r. wyniósł 16,2. Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych jest ograniczona przez następujące cechy: wiek osoby niepełnosprawnej, poziom wykształcenia, stopień niepełnosprawności, charakter schorzenia i charakter pracy [4].

Osobom niepełnosprawnym towarzyszy szereg barier utrudniających nie tylko normalne funkcjonowanie, ale również aktywne uprawianie turystyki. R. W. Smith [5] dokonał prostego podziału, który przedstawia rodzaje barier. Dzielą się one na:

- środowiskowe - są z góry narzucone; osoby niepełnosprawne nie mają na nie wpływu; są to bariery komunikacyjne, demograficzne, ekologiczne, architektoniczne, transportowe itp.),
- interakcyjne - działania, które wymagają posiadania konkretnej wiedzy i kompetencji (wzajemna relacja ze społeczeństwem),

- wewnętrzne (tkwiące w osobie, posiadanie tzw. „wewnętrznej blokady”, osoby te świadomie się wycofują).

Do czynników określanych jako przeszkoda, która uniemożliwia w pełni uprawianie turystyki przez osoby z niepełnosprawnością ruchową zaliczyć można: brak całościowego przystosowania transportów publicznych, nieprzystosowanie obiektów turystycznych takich jak: hotele, muzea, kawiarnie, restauracje itp., brak znajomości korzystania z możliwych i dostępnych form wypoczynku, brak informacji, brak indywidualnej opieki dla podróżujących niepełnosprawnych (dodatkowe koszty spowodowane opłaceniem osobistego opiekuna) oraz brak odpowiednich kwalifikacji personelu i opiekunów wycieczki, niecierpliwe i nadopiekuńcze podejście.

Każdy człowiek ma określone potrzeby, zarówno te podstawowe jak i te wyższego rzędu, które pragnie zaspokajać. Dla osób z niepełnosprawnością niezbędne w realizacji ich potrzeb są pewne udogodnienia, często bardzo proste i niekosztowne. W związku z powyższym ogromne znaczenie dla osób z niepełnosprawnością ma dostęp do obiektów użyteczności publicznej, w tym do obiektów spełniających funkcję wypoczynkowo-rekreacyjno-kulturalną czy administracyjną. W niniejszej pracy zwrócono uwagę na niektóre potrzeby osób niepełnosprawnych poprzez pryzmat dostępu do tego rodzaju ważnych obiektów użyteczności publicznej. Według definicji zawartej w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. [6] użytecznością publiczną jest budynek, będący obiektem ogólnodostępnym, przeznaczony m. in. na potrzeby kultury, szkolnictwa wyższego, gastronomii, usług, turystyki, sportu itp. Obiekty te mają ogromne znaczenie w procesie rozwoju każdego człowieka, bez względu na to, czy jest osobą w pełni sprawną czy z niepełnosprawnością. Ze względu na fakt, że w grupie przyczyn niepełnosprawności najczęściej występują uszkodzenia i choroby narządu ruchu – 46,5% w analizie dostępności obiektów użyteczności publicznej wzięto pod uwagę głównie bariery środowiskowe np. architektoniczne.

Material i metody

W celu rozpoznania problemu dostępności obiektów użyteczności publicznej dokonano przeglądu literatury w aspekcie pojęcia niepełnosprawności i osoby niepełnosprawnej, zapoznano się z danymi statystycznymi dotyczącymi liczby osób niepełnosprawnych oraz ich udziału w społeczeństwie, a także wybranych potrzeb w zakresie rehabilitacji, rekreacji czy dostępu do informacji. W celu identyfikacji dostosowania obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnością przeanalizowano szczegółowo pięć ważnych obiektów o funkcji administracyjnej, rekreacyjno-zdrowotnej, kulturalnej: Filharmonia Gorzowska, Centrum sportowo-rehabilitacyjne „Słowianka”, Teatr im. Juliusza Osterwy, Urząd Miasta, MCK w Gorzowie Wielkopolskim „Amfiteatr”. Odbyto wizyty studyjne w wybranych

placówkach publicznych, przeprowadzono wywiady z ich pracownikami, zidentyfikowano różnorodne udogodnienia i dostosowania obiektu dla tej grupy osób, a także uwzględniono ewentualne utrudnienia lub ewidentne bariery.

Cel badań

Głównym celem badań było rozpoznanie przystosowania wybranych obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych (w dużym stopniu skupiając się na niepełnosprawności ruchowej) w Gorzowie Wielkopolskim. Szczególną uwagę zwrócono na bariery środowiskowe, które w mniejszym lub większym stopniu powodują ograniczenia w dostępności tych obiektów dla osób niepełnosprawnych, ale także podkreślono stworzone dla nich specjalne udogodnienia. Dodatkowo podjęto próbę poznania aktualnych opinii na temat przystosowania Gorzowa Wielkopolskiego do poruszania się i funkcjonowania osób niepełnosprawnych (głównie ruchowo), tolerancji i postrzegania ich przez mieszkańców, a także stosunku do osób niepełnosprawnych związanych z branżą i aktywnością turystyczną.

Dyskusja nad pojęciem „niepełnosprawności”

Problematyka niepełnosprawności i osób o różnym stopniu niepełnosprawności stanowi przedmiot zainteresowań wielu dziedzin nauki. Istotnym powodem inspirującym do poruszania tego tematu jest powszechne występowanie zjawiska w Polsce i na świecie. Pomimo szerokiej dostępności do opieki medycznej, skuteczniejszych metod leczenia i rehabilitacji medycznej, przy poprawiających się warunkach sanitarnych i socjalnych liczba osób niepełnosprawnych nie ulega tak naprawdę zmniejszeniu. Zaostrza się natomiast kryteria orzekania, stąd zmniejszający się ich odsetek w społeczeństwie osób z niepełnosprawnością prawną. Analizując niepełnosprawność jako ograniczenie możliwości funkcjonowania człowieka na poziomie biologicznym, osobowościowym i społecznym nie sposób oderwać się od czynników socjomedycznych kształtujących sytuację osoby niepełnosprawnej. Mają one wpływ na charakter, rozmiar i dynamikę niepełnej sprawności człowieka, jak i specyficzny kontekst z jakim muszą sobie poradzić te osoby. Konsekwencje niepełnosprawności są bardzo rozległe i dotyczą zarówno fizycznego jak i psychospołecznego funkcjonowania osoby poszkodowanej. Zmianie ulega cała sytuacja życiowa, wszystkie jej aspekty. Osoba niepełnosprawna musi się nauczyć żyć w świecie ludzi zdrowych. Niewielu niepełnosprawnym udaje się tego samodzielnie dokonać. Złożone problemy ludzi niepełnosprawnych wymagają interdyscyplinarnego, kompleksowego postępowania rehabilitacyjnego zmierzającego do możliwie najpełniejszej aktywizacji i integracji tych osób z całym społeczeń-

stwem. Współczesna koncepcja rehabilitacji rozumiana jako profilaktyka niepełnosprawności, jej leczenie a także adaptacja osób z niepełnosprawnością do nowych warunków życia i pracy jest ustawicznym ciągiem specjalnie zaplanowanych działań prawnych, socjalno-ekonomicznych, medycznych, pedagogicznych, psychologicznych i technicznych. Wśród nich pielęgnowanie w zdrowiu i chorobie odgrywa znaczącą rolę. Budowanie społeczeństwa równych szans, zwalczanie przejawów dyskryminacji stanowi ważny obszar działań służb społecznych, w tym również profesjonalistów służby zdrowia.

Należy zauważyć, że nie została opracowana jedna obowiązująca wszędzie definicja niepełnosprawności. Wielu autorów i instytucji podejmowało się scharakteryzowana niepełnosprawności. Mashow i Reno [7] przedstawili ponad dwadzieścia definicji niepełnosprawności formułowanych na potrzeby instytucji rządowych, ubezpieczeniowych czy statystycznych. W piśmiennictwie polskim istnieje wiele definicji niepełnosprawności.

Według K. Szawłowskiego osoby niepełnosprawne to te, które na skutek wad lub chorób wrodzonych oraz chorób nabytych w różnym okresie życia doznały naruszenia czynności narządów, układów lub całego organizmu, co ogranicza w różnym stopniu ich funkcjonowanie biologiczne i (lub) społeczne [8]. Natomiast definicja podana w „Encyklopedycznym słowniku rehabilitacji” brzmi następująco: „osoba niepełnosprawna to jednostka, u której występujące obniżenie – w stosunku do norm - stanu sprawności organizmu, powoduje pewne ograniczenia i utrudnienia w wypełnianiu ról społecznych [9].

W krajach Unii Europejskiej definicja osoby niepełnosprawnej brzmi następująco: „jest to osoba, która z powodu urazu, choroby lub wady wrodzonej ma duże trudności albo jest niezdolna wykonywać czynności, które osoba w tym samym wieku zazwyczaj jest zdolna wykonywać” [10].

Niezwykle ważną dla prowadzonych statystyk grupę definicji stanowią definicje przyjmujące prawne kryterium niepełnosprawności. Została ona zastosowana m. in. dla potrzeb Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2002. Zgodnie z nią „osobą niepełnosprawną jest taka osoba, która posiadała odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiadała, lecz odczuwała ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa)” [11].

Jedną z najnowszych, powszechnie stosowanych jest definicja zawarta w Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, według której: „niepełnosprawnymi są osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności ogranicza zdolności do wykonywania pracy zawodowej” [12]. W celu określenia kategorii pojęcia „osoba niepełnosprawna” w Biurze Pełnomocnika ds. Osób Niepeł-

nosprawnych powołano zespół ekspertów, który ostatecznie zaproponował następującą definicję: niepełnosprawną jest osoba, której stan fizyczny lub/i psychiczny trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wypełnianie zadań życiowych i ról społecznych zgodnie z normami prawnymi i społecznymi [13].

Najważniejszą rolę w porządkowaniu definicji odgrywa Światowa Organizacja Zdrowia (WHO). W 1980 r. WHO sformułowała oficjalną definicję niepełnosprawności, którą zmodyfikowano w 1997 r., a ostatecznie w 2007 stwierdzono, że „niepełnosprawność to wielowymiarowe zjawisko wynikające ze wzajemnych oddziaływań między ludźmi a ich fizycznym i społecznym otoczeniem, efekt barier napotykanym w otoczeniu fizycznym i społecznym” [10]. Współczesne spektrum definicyjne niepełnosprawności rozpięte jest między podejściem czysto biologicznym i fundamentalnie społecznym, zaś między tymi biegunami napotykać ujęcia kulturowe, prawne, ekonomiczne i polityczne, tworzone do różnych celów. Głównymi powodami braku jednolitości w definiowaniu stanów niepełnosprawności są trudności w określeniu wyraźnej granicy między zdrowiem a chorobą, między chorobą a niepełnosprawnością, a także trudności w orzekaniu stopnia niepełnosprawności, a więc ciężaru gatunkowego określonego stanu zdrowia w wymiarze somatycznym, społecznym i psychicznym [14].

Zróżnicowanie grupy osób niepełnosprawnych wynika podobnie jak w każdej innej grupie z różnic płci, wieku, stanu cywilnego, statusu społecznego i ekonomicznego, wykształcenia, zainteresowania pracą. Jest też związane z rodzajem niepełnosprawności, zakresem zaburzeń i stopniem uszkodzenia. Wybierając określone kryterium, można dokonać szeregu kategoryzacji grupy osób niepełnosprawnych. W niniejszej pracy nie wykorzystano żadnego podziału ze względu na rodzaj niepełnosprawności, aczkolwiek analizowano obiekty użyteczności publicznej głównie pod względem potrzeb osób z niepełnosprawnością fizyczną.

Przystosowanie wybranych obiektów na terenie Gorzowa Wielkopolskiego do korzystania z nich przez osoby niepełnosprawne

Filharmonia Gorzowska

Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska powstała na przełomie lat 2009-2011. Jest nie tylko najmłodszą instytucją kultury w Gorzowie, ale należy również do najmłodszych filharmonii w całej Polsce. Obecnie uznana jest za jeden z atrakcyjniejszych obiektów kulturalnych w Gorzowie Wielkopolskim. Wysoki poziom orkiestry, pełen profesjonalizm i szeroka oferta edukacyjna w szczególności dla dzieci i młodzieży, sprawiają, że poszerza się grono zainteresowanych. Obiekt ten znajduje się przy ul. Dziewięciu Muz 10. Poza festiwalami i licznymi projektami prowadzone są różne przedsięwzięcia takie jak:

- „Muzyczne Raczkowanie” – projekt przeznaczony dla kobiet w ciąży i rodziców

- z małymi dziećmi do lat 4. Ma on głównie na celu wywieranie wpływu poprzez muzykę na pozytywny rozwój i inteligencję dziecka, czego efekt został potwierdzony licznymi badaniami,
- „Nauka Juniora” – oferta skierowana dla dzieci od 4 do 6 lat, słuchacze poznają wszystkie instrumenty, uczą się piosenek i aktywnego słuchania muzyki,
- „Akademia Muzyki” – dla dzieci i młodzieży, dają szansę poszerzyć wiedzę muzyczną, poznać różne style muzyki, najważniejszych kompozytorów i wiele innych zagadnień z tej dziedziny,
- „In Touch” – oferta zaadresowana do uczniów szkół gimnazjalnych i szkół średnich, gdzie mogą uczestniczyć w próbach generalnych na żywo w celu bliższego przyjrzenia się pracy dyrygenta i całej orkiestry [15, 16].

Udogodnienia/bariery dla niepełnosprawnych

Organizatorzy wydarzeń kulturalnych, głównie koncertów, uwzględniają udział osób niepełnosprawnych. Podstawowym przywilejem, na jaki liczyć mogą te osoby, jest tańszy bilet. Za okazaniem odpowiedniego dokumentu mogą go nabyć ze zniżką wynoszącą 27%. Podczas rezerwacji miejsca należy zgłosić, iż jest się osobą niepełnosprawną i ewentualną chęć udania się na koncert z opiekunem, gdzie ten nie jest już obciążony kosztami biletu. Pracownik kasy informuje przez krótkofalówkę zarządcę obiektu o udziale w koncercie osoby niepełnosprawnej. Przydziela się wtedy specjalne miejsce na widowni, do którego można podjechać bezpośrednio wózkiem lub zostaje zamocowany odpowiedni fotel. Na sali koncertowej jest 8 takich miejsc na krawędziach widowni. W przypadku braku posiadania własnego wózka inwalidzkiego przez osobę niepełnosprawną ruchowo, istnieje możliwość wypożyczenia go na miejscu. Możliwa jest także pomoc jednego z pracowników, który w razie potrzeby przyprowadzi wózek pod wskazane miejsce. Zarządcy Filharmonii Gorzowskiej są otwarci na wszelkiego rodzaju współpracę i propozycje, mające na celu usprawnienie korzystania z obiektu osobom niepełnosprawnym. Jedną z nich jest wyrażenie chęci do posiadania specjalnych słuchawek wzmacniających dźwięk dla osób niedosłyszących. Organizacje i kluby wspierające i zajmujące się osobami dotkniętymi niepełnosprawnością mają również możliwość złożenia prośby do zarządu o przyznanie puli bezpłatnych biletów, co stanowi dla nich wsparcie ze strony obiektu. Ponadto budynek Filharmonii wydzielił specjalne miejsca parkingowe wyłącznie dla osób niepełnosprawnych, z których jest niemalże bezpośredni dostęp do obiektu. Wykonane zostały osobne wejścia główne z podjazdami wyposażonymi w poręcze. Na terenie obiektu nie ma żadnego proggu czy stopni, które stanowiłyby utrudnienie w poruszaniu się. Każda sala koncertowa jest przystosowana dla osób na wózku i wszystkie zapewniają swobodne poruszanie się. Dostęp do każdego poziomu umożliwiają windy wyposażone w poręcze. Obiekt posiada oddzielne toalety przyjazne osobom z niepełnosprawnością w do-

brze oznaczonych miejscach. Korytarze są szerokie i do każdego miejsca jest łatwy dostęp [16].

Obiekt jest dobrze przystosowany zarówno wewnątrz, jak i zewnątrz. Pracownicy Filharmonii są w pełni przygotowani do umożliwienia osobom niepełnosprawnym udziału w koncertach i chętni do ewentualnej pomocy na terenie całego obiektu. Budynek nie posiada żadnych wyraźnych barier, które mogłyby uniemożliwić korzystanie z niego. Można stwierdzić, że jest to miejsce przyjazne dla osób niepełnosprawnych. Należy podkreślić, że obiekt ten stanowi bardzo nowoczesne, atrakcyjne turystycznie i rekreacyjnie, centrum kulturowe Gorzowa Wielkopolskiego.

Centrum sportowo-rehabilitacyjne „Słowianka”

Centrum „Słowianka” jest to obiekt sportowy znajdujący się na terenie Parku Słowiańskiego. Znany jest przede wszystkim z dostępnego tam basenu rekreacyjnego, a także basenu olimpijskiego, co predysponuje obiekt do organizacji imprez na skalę krajową i międzynarodową takich jak np. Mistrzostwa Polski Ekstraklasa w Piłce Wodnej, Międzynarodowe zawody pływackie. Obiekt ten świadczy również wiele usług związanych z aktywnością ruchową i rekreacją. Na jego terenie można znaleźć solarium, łaźnie, sauny, kręgielnie, boiska sportowe, kort tenisowy, klub fitness z siłownią, lodowisko, punkt gastronomiczny oraz szereg zabiegów w SPA [17].

Udogodnienia/bariery dla niepełnosprawnych

Na terenie obiektu świadczone są usługi w zakresie rehabilitacji. Centrum „Słowianka” zajmuje istotne miejsce w ogólnokrajowym programie rehabilitacyjnym, w ramach którego osoby niepełnosprawne mogą korzystać z kompleksu basenowego bezpłatnie. Program ten jest realizowany z udziałem władz miasta Gorzowa Wielkopolskiego. Informacje zamieszczone na stronie internetowej wskazują, że w samym 2013 r. z programu skorzystało aż 22950 osób niepełnosprawnych. Dzięki wsparciu finansowemu miasta, osoby z niepełnosprawnością z Gorzowa Wielkopolskiego i okolic mogą bezpłatnie korzystać z kompleksu basenowego w każdą niedzielę w ciągu całego roku. Uczestnik za okazaniem stosownego dokumentu potwierdzającego stopień niepełnosprawności, wpłaca jedynie jednorazową kaucję w zamian za wydanie karnetu, która później jest zwracana. Osoby posiadające niepełnosprawność w stopniu mniejszym, mogą bezpłatnie korzystać z obiektu przez jedną godzinę, natomiast osoby posiadające dysfunkcję w stopniu większym, mogą korzystać aż 2 godziny bez ponoszenia kosztów. Dodatkowo opiekun takiej osoby wchodzi na teren obiektu za symboliczną kwotę. Przewidywany jest również darmowy wstęp co kwartał dla uczniów szkół dla niepełnosprawnych [18]. Na terenie Słowianki organizowane są 3 razy w tygodniu treningi sekcji pływackich osób niepełnosprawnych. W 2015 roku odbyły się tu „Letnie Otwarte Mistrzostwa Polski Osób Niepełnosprawnych w pływaniu”, w których wzięło udział około 17 klubów sportowych z całej Polski [16].

Na stronie internetowej www.slowianka.pl widnieje znaczek informujący, iż obiekt jest w pełni przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Do samego obiektu osoba na wózku inwalidzkim może dostać się dzięki podjazdowi z poręczami. Tuż przy wejściu wyznaczone zostały miejsca parkingowe dla inwalidów. Poruszanie się po obiekcie i między piętrami możliwe jest dzięki windzie wyposażonej uchwyty. Niepełnosprawni na wózkach, nie muszą przeciskać się przez kłopotliwe bramki, by dostać się na basen, wpuszczani są dostosowaną do ich potrzeb drogą [19].

Dla osób niepełnosprawnych przeznaczona jest osobna szatnia, w której jest więcej miejsca, a na jej terenie odpowiednio przystosowana toaleta, a także wózek inwalidzki z możliwością jego wypożyczenia do poruszania się na terenie basenu. W razie potrzeby obiekt ten wyposażony jest w specjalne urządzenie, służącego do usytuowania bezpośrednio do basenu osoby niepełnosprawnej [16]. Centrum „Słowianka” może z pewnością być uznane za miejsce przyjazne osobom niepełnosprawnym, biorąc pod uwagę kompleks basenowy. Spełnia głównie funkcję prozdrowotną (możliwość rehabilitacji) ale też rekreacyjną, związaną z aktywną formą spędzania czasu wolnego.

Teatr im. Juliusza Osterwy

Teatr im. Juliusza Osterwy znajduje się w bardzo atrakcyjnym, pod względem architektury, budynku zabytkowym, który przed wojną również pełnił taką funkcję. Od 2002 roku teatrem zarządza Jan Tomaszewicz. W 2016 r. minęło 70 lat istnienia teatru. Oprócz tradycyjnych spektakli i wydarzeń na terenie teatru realizowane są również warsztaty dla dzieci i młodzieży skupiające się na nauce mowy ciała i kształceniu barwy głosu do celów aktorskich, działa Stowarzyszenie Widzów Gorzowskiego Teatru, którego celem jest wsparcie i rozwój kultury teatralnej, podtrzymanie tradycji oraz Teatr Sceny Letniej, gdzie spektakle odbywają się na świeżym powietrzu co dodaje klimatu wystawianej sztuce [20].

Udogodnienia/bariery dla niepełnosprawnych

Obiekt nie posiada wydzielonego programu i oferty skierowanej typowo do osób niepełnosprawnych. Na podstawie wywiadu (rozmowa z Anną Bongianną, kierownikiem gospodarczym) stwierdzono, że osoby niepełnosprawne są traktowane są na równi z osobami pełnosprawnymi, z uwzględnieniem ich potrzeb. Władze teatru wyraziły chęć posiadania sprzętu akustycznego, który byłby przeznaczony dla osób słabosłyszących i niedosłyszących. Teatr jest otwarty na podjęcie projektów umożliwiających i wspomagających osoby dysfunkcyjne, ale do tego niezbędne są zasoby finansowe. Udogodnieniami, jakie może zapewnić obiekt, są zniżki na zakup biletu. W przypadku niepełnosprawnego dziecka, opiekun wchodzi bezpłatnie, natomiast opiekunowi osoby niepełnosprawnej przysługuje bilet ulgowy. Swoją aktywny udział w projektach mają również aktorzy teatru, którzy w razie

potrzeby występują w szpitalach, domach dziecka i innych instytucjach. Realizowane są specjalne spektakle, głównie skierowane do dzieci oraz warsztaty edukacyjne i rozrywkowe. Przykładem takiego przedsięwzięcia jest projekt o nazwie „...Przy Łóżku?“, który daje szansę osobom dorosłym i dzieciom chorym przebywającym w szpitalach, poczuć się jak w teatrze lub na prawdziwej scenie. Wystawiana sztuka w tych placówkach dostosowywana jest do różnych grup odbiorców (w tym również dla osób z autyzmem) [16].

Teatr znajduje się w rejestrze zabytków i chroniony jest ustawą, która ogranicza możliwość jego modernizacji, renowacji i podejmowania jakichkolwiek prac budowlanych. Wiąże się to z uzyskaniem odpowiedniego zezwolenia od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Zatem przystosowanie obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych uzależnione jest od jego decyzji. Największym przedsięwzięciem podjętym w kierunku możliwości korzystania z obiektu przez osoby niepełnosprawne, było wybudowanie podjazdu dla wózków inwalidzkich z osobnym wejściem. Podjazd ten znajduje się za bramą obok budynku. Projekt ten został zrealizowany w 2016 r., dzięki otrzymanej dotacji od miasta. W obiekcie znajduje się również przystosowana toaleta. Osoba niepełnosprawna nie musi już prosić o pomoc przy wniesieniu po schodach i polegać na innych w dostaniu się do pomieszczeń sanitarnych, tak, jak wcześniej miało to miejsce. Nie ma jednak wyznaczonych miejsc parkingowych, a jest to możliwe do wykonania, bez większych nakładów finansowych.

Po zewnętrznych stronach widowni, odpowiednio szerokich, by móc podjechać wózkami, mogą zajmować miejsca osoby niepełnosprawne. Przejścia są na tyle szerokie, by można było tam postawić wózek, ale usytuowane są one blisko wejść, w miejscu ruchliwym, więc osoba ta może odczuwać duży dyskomfort. Obiekt nie posiada typowo przystosowanych miejsc dla wózków. Wyjścia ewakuacyjne są odpowiednio oznaczone. Niepełnosprawny samodzielnie może dostać się do kasy biletowej bez pokonywania schodów, jednakże takiego ułatwienia nie ma w przypadku dostępu do szatni. W razie potrzeby pracownicy obiektu służą pomocą osobom niepełnosprawnym.

Ważną rolę w przystosowaniu obiektu odegrało wybudowanie podjazdu, który w dużym stopniu ułatwił sam dostęp do budynku. Niepełnosprawny nie będzie miał problemu zarówno z zakupem biletu, jak i samodzielnym dostaniem się na sam spektakl. Jednak nie do wszystkich pomieszczeń osoba z niepełnosprawnością może się udać. Nie ma możliwości dostępu do innych kondygnacji poza parterem. Na terenie obiektu nie ma windy, więc na wyższe piętra i balkon na widowni można dostać się jedynie schodami. Wejście do klimatycznej kawiarni możliwe jest jedynie po wyjściu z obiektu i obejściu go wokół. Turysta, który przybędzie do teatru po raz pierwszy może nie odnaleźć drogi, prowadzącej do środka [16]. Ogólnie ujmując, teatr można uznać za obiekt częściowo dostosowany do najistotniejszych potrzeb

niepełnosprawnych, lecz w przyszłości należałoby wprowadzić większą ilość udogodnień.

Urząd Miasta

Urząd jest bardzo ważną jednostką organizacyjną danego rejonu, gminy czy miasta. Pełni on funkcję z zakresu zagospodarowania przestrzennego gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska, gospodarki komunalnej, infrastruktury, ochrony zdrowia, edukacji, działalności kulturalnej, porządku publicznego itd. Powinien być dostępny dla każdego obywatela.

Udogodnienia/bariery dla niepełnosprawnych

Na podstawie wywiadu otrzymano informacje na temat stopnia przystosowania obiektu do niepełnosprawnych (kierownik działu administracji Bogumiła Popkowska). Kluczowym działaniem w drodze do przystosowania obiektu do potrzeb niepełnosprawności było podjęcie prac modernizacyjnych w siedzibie (XI 2016 - II 2017). Zmiany strukturalno-funkcjonalne przede wszystkim dotyczyły holu głównego, w którym przebiega zasadnicza obsługa klienta. Powstał elektroniczny i nowoczesny system zarządzający kolejką. Modernizacja części obiektu miała na celu między innymi usprawnić obsługę klienta z niepełnosprawnością. W tym celu udostępniono wydzielone specjalne pomieszczenie do indywidualnych spotkań. Budynek posiada kilka pięter, na każdym z nich znajdują się różne oddziały. By osoba niepełnosprawna miała możliwość bezproblemowo i swobodnie korzystać z usług urzędu, bez konieczności poruszania się między piętrami, do specjalnie wydzielonego pokoju przychodzi kompetentny pracownik do załatwienia danej sprawy. Przebudowa głównego holu urzędu była pozytywnym działaniem usprawniającym korzystanie z obiektu. Szersze korytarze znacznym stopniu umożliwiają swobodne poruszanie się, a toalety usytuowane na parterze, są odpowiednio szerokie i wyposażone w uchwyty. Innowacyjny wydaje się być również sposób, w jaki osoba niepełnosprawna jest obsługiwana w punkcie informacyjnym, znajdującym się zaraz przy wejściu do urzędu. Stanowisko wyposażone jest w składany blat, dzięki któremu osoba niepełnosprawna może rozmawiać z pracownikiem „twarzą w twarz” i czuć się komfortowo [16].

Podsumowując, analizowany obiekt jest dobrze dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Jediną barierą jest brak windy. Na chwilę obecną dostęp osoby niepełnosprawnej do budynku możliwy jest dzięki pomocy osób trzecich. Przy głównym wejściu znajduje się dzwonek, sygnalizujący pracownikom instytucji, że osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim oczekuje pomocy w dostaniu się do obiektu. Niepełnosprawny jest wnoszony do środka wraz z wózkiem, co z czasem staje się dla nich uciążliwe i dyskomfortowe. Dalsza modernizacja obiektu, której celem będzie między innymi wybudowanie zewnętrznego dźwigu osobowego zaplanowana jest na rok 2018. Pomimo braku windy, generalnie obiekt

Urzędu Miasta można uznać za przyjazny i dostosowany do najważniejszych potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Amfiteatr

Obiekt ten powstał w latach 1973-1974 i do dziś znajduje się na terenie małowniczego Parku im. Henryka Siemiradzkiego. Przedsięwzięciami, które rozszławiły go na skalę krajową było odbycie się festiwali Romane Dyvesa i Reggae nad Wartą. Od 2003 r. funkcjonuje pod auspicjami Miejskiego Centrum Kultury (MCK). 2010 rok zapoczątkował realizację inicjatywy, mającej na celu pełną modernizację, zarówno całego Amfiteatru, jak i siedziby Miejskiego Centrum Kultury. Poprzez realizację projektu, nie tylko wpisał się jako jeden z najnowocześniejszych w Polsce, ale również uchodzi za w pełni pozbawiony wszelkich barier architektonicznych. MCK działa natomiast od 1994 r. Przynależą do niego dwa obiekty z salami widowiskowymi oraz wcześniej wspomniany Amfiteatr. Oprócz organizowania imprez masowych, festiwali i koncertów, świadczone jest tam wiele usług związanych z promocją twórczości własnej, edukacją kulturalną, organizowaniem pojedynczych i cyklicznych przedsięwzięć. Imprezami, które z pewnością zapadają mieszkańcom w pamięć są Dni Gorzowa, Rock Festiwal, Alte Kameraden czy też Nocny Szlak Kulturalny i wiele innych [21].

Udogodnienia/bariery obiektu dla niepełnosprawnych

Według informacji na temat przystosowania obiektu (Kierownik Działu Administracyjnego, Tomasz Chwalisz) imprezy, koncerty, przedsięwzięcia organizowane na terenie Amfiteatru oparte są na własnych, indywidualnych zasadach. MCK jest tylko współorganizatorem i udostępnia jedynie miejsce odbycia się widowiska. Cała oferta, ulgi, zniżki, przywileje dla osób niepełnosprawnych, chcących wziąć udział w danym przedsięwzięciu, zależy wyłącznie od organizatora samej imprezy. Najczęściej przewidywane są ulgi dla niepełnosprawnych w formie niższej ceny za biletu. Nie ma przeciwwskazań do tego, by osoby niepełnosprawne uczestniczyły w każdym realizowanym przedsięwzięciu.

Od ulicy do samego wejścia głównego jest duże nachylenie terenu, zatem w przypadku osób niepełnosprawnych najlepszym rozwiązaniem jest podjechać samochodem pod samo wejście. Obsługa obiektu zezwala na tę możliwość w wyjątkowych sytuacjach. Osoba na wózku może nie być w stanie sama o własnych siłach uporać się ze stromym terenem. Konieczna jest do tego pomoc innej osoby. Niepełnosprawni wpuszczani są do środka wejściem, na którego poziomie znajdują się wszystkie udogodnienia (bez konieczności chodzenia po schodach). W ten sposób niepełnosprawni mogą łatwo dostać się do toalet, które również zostały przystosowane i odpowiednio wyposażone. Pomieszczenia sanitarne znajdują się zarówno na terenie obiektu po każdej stronie oraz poza obiektem. Na widowni zostało wyznaczonych 12 miejsc, wyposażonych w barierki, na któ-

rych może stanąć wózek. Obsługa Amfiteatru umożliwia również podjechanie wózkiem pod samą scenę w razie takiej potrzeby. Oprócz korzystania z wydarzeń kulturalnych można również udać się do pobliskiej kawiarni, znajdującej się nie daleko wyjścia, do której wybudowano bezpośredni podjazd. Dużym udogodnieniem jest również fakt, iż zakupu biletu na dane wydarzenie można dokonać na miejscu w punktach kasowych, znajdujących się przy samym obiekcie oraz drogą internetową [16].

Zarządcy obiektów ogłaszają na swojej stronie internetowej www.emceka.pl, iż są one przystosowane do obsługi osób niepełnosprawnych, zwłaszcza jedna z sal widowiskowych położona po drugiej stronie miasta. Uznawane są za wolne od wszelakich barier i w pełni przyjazne. Posiadane udogodnienia pozwalają na komfortowe poruszanie się na terenie obiektów. Nie ma problemu z miejscem na widowni dla osób niepełnosprawnych, a także możliwy jest swobodny dostęp do korzystania z usług gastronomicznych oraz obiektów sanitarnych. Jedynym utrudnieniem jest samo położenie Amfiteatru, ponieważ osoba na wózku nie jest w stanie poradzić sobie z podjechaniem do wejścia i zdana jest na pomoc innych osób.

Ocena przystosowania Gorzowa Wielkopolskiego do funkcjonowania niepełnosprawnych

Wiele na temat przystosowania polskich miast do potrzeb osób niepełnosprawnych możemy znaleźć na stronie www.aktywniobywatele.pl, gdzie został zamieszczony miążdzący raport, przygotowany przez „SODA Market Research i Fundację Aktywnych Obywateli im. Józefa Dietla”. Jak twierdzą autorzy sporządzonego raportu, pomimo wejścia w życie ponad dwie dekady temu przepisów regulujących dostosowanie każdego nowo powstałego obiektu użyteczności publicznej, nadal spotykamy się z szeregiem kompleksów, które nie są zgodne z obowiązującymi przepisami. W całej Polsce badaniem objęto aż 1003 obiekty, z czego 60% stanowiły kompleksy kulturowe. Biorąc pod uwagę wszystkie przebadane budynki, tylko co dziesiąty posiadał windę lub wózek, a połowa obiektów nie posiadała toalet przystosowanych do niepełnosprawnych. Wśród trzech miast, które wypadły w tej ocenie najgorzej obok Krakowa i Szczecina znalazł się Gorzów Wielkopolski [22].

Badaniem na terenie Gorzowa Wielkopolskiego objęto 20 obiektów. Tylko 15% tj. 3 obiekty z 20 przebadanych, były całkowicie przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Z badań można odczytać, że wyciąg dla wózków posiada 23,1% obiektów. Wejścia szerokie na tyle, by możliwy był wjazd wózka posiada 20% obiektów. Dostęp do wszystkich pomieszczeń (odpowiednia szerokość w drzwiach wewnątrz obiektu) występuje w 73,8% obiektów, natomiast wyposażonych w toaletę z odpowiednimi uchwyty i poręczami było 13% budynków użyteczności publicznej.

Ogólna ocena przystosowania miasta/obiektów według opinii internautów

Kolejnym aspektem będącym podstawą do określenia jakości przystosowania miasta jest sama opinia osób niepełnosprawnych [23]. Większość osób poruszających się na wózku inwalidzkim w swoich opiniach wyraża się negatywnie na temat przemieszczania się po Gorzowie Wielkopolskim i okolicach. Dotyczy to nie tylko niepełnosprawnych mieszkańców miasta, ale również turystów. Może to spowodować zmniejszenie zainteresowania miastem, nawet jego walorami turystycznymi, co może przełożyć się na zmniejszenie liczby odwiedzających.

Podsumowanie

Podjęcie działań mających na celu lepsze przystosowanie obiektów, tworzenie ofert z różnych branż (w tym turystycznych) dostosowanych do potrzeb niepełnosprawności, otwarcie się na aktywność (również społeczną) osób niepełnosprawnych, spowoduje dalsze interakcje. Niepełnosprawni pozbędą się obaw związanych z uprzedzeniami, a pełnosprawni będą coraz bardziej przyzwyczajając się do ich obecności, czego następstwem będzie dalsza chęć i zwiększenie podejmowania aktywności. Otwieranie się na niedocenioną grupę społeczną, niesie ze sobą szereg korzyści dla wszystkich obywateli niepełnosprawnych i pełnosprawnych, a także ogółu miasta.

Wszystkie zinwentaryzowane obiekty użyteczności publicznej posiadają udogodnienia usprawniające korzystanie z nich przez osoby niepełnosprawne. Placówką najlepiej przystosowaną dla osób z niepełnosprawnością jest Filharmonia Gorzowska. Korzystnie również, pod względem posiadania udogodnień, przedstawia się Centrum Rehabilitacyjno - Sportowe „Słowianka”, które jest pozbawione podstawowych barier, posiada programy finansujące wstęp do obiektu, a także wspiera niepełnosprawnych sportowców. Pozostałe, przebadane obiekty również posiadają udogodnienia, jednak brakuje istotnych udoskonaleń, by zdobyć miano bardziej przyjaznych dla osób z niepełnosprawnością. W przypadku Urzędu Miasta sporą barierą jest brak windy zewnętrznej. W amfiteatrze jest to zbyt stromy podjazd pod sam obiekt. Natomiast biorąc pod uwagę teatr, sporym utrudnieniem jest brak specjalnie wydzielonego miejsca dla osób na wózku. Dużym krokiem w kierunku rozwoju obiektu pod kątem przystosowania go jest wprowadzenie lub poszerzenie ofert skierowanych do osób niepełnosprawnych, lub takich, z których będą mogli bez przeszkód korzystać. Nie dostosowując placówek w pełni do satysfakcjonującego poziomu, zatracą się wielką szansę na rozwój osób dotkniętych niepełnosprawnością, a także pozostałych mieszkańców i całego miasta.

Badania nad dostępnością obiektów użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim są kontynuowane. Zdecydowanie wymagają jednak szerszego podejścia z uwzględnieniem między innymi obiektów turystycznych takich jak: hotele, muzea, punkty widokowe, kawiarnie, restauracje itp. jak i przystosowania dla niepeł-

nosprawnych transportu publicznego. Ponadto w celu poznania opinii na temat przystosowania Gorzowa Wielkopolskiego do poruszania się i funkcjonowania osób niepełnosprawnych (głównie ruchowo), tolerancji i postrzegania ich przez mieszkańców, a także stosunku do osób niepełnosprawnych związanych z branżą i aktywnością turystyczną prowadzi się obecnie badania ankietowe drogą internetową.

Piśmiennictwo

1. Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia. *Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) oraz jej zastosowanie*. Materiały robocze na CD. Warszawa 8. 10. 2007.
2. GUS: *Stan zdrowia ludności Polski w przekroju terytorialnym w 2004 roku*. Warszawa 2007.
3. S. Kostrubiec, *Stan zdrowia niepełnosprawnych*. W: Sytuacja demograficzna Polski. Raport 2005 - 2006, Warszawa 2007: 10-16.
4. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych - Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 r. (M.P. z dn. 13. 08. 1997 r. Nr 50, poz. 475).
5. GUS BAEL: *Aktywność Ekonomiczna Ludności Polski*. IV kwartał 2006, Warszawa 2007.
6. Smith RW. *Leisure of disabled tourist. Barriers to participation*. Annals of Tourism Research, 1987;
7. Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, Dz. U. 2002 nr 75 poz.690.
8. Mashow J., Reno V. P. (red.): *Balancing Security and opportunity: The challenge of disability income policy*. Vashington DC National Academy of Social Insurancce, 1996: 796.
9. Szawłowski K., Chojnacka-Szawłowska G.: *Medyczne i społeczne podstawy rehabilitacji*. AM Gdańsk, Gdańsk 1990: 18-20.
10. Gałkowski T., Kiwerski J.: *Encyklopedyczny słownik rehabilitacji*. PZWL, Warszawa 1986: 194.
11. *International Classification of Impairments, Disabilites and Handicaps*. WHO, Geneva 1980, Lancet 1964: 1119.
12. *Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań. Powszechny Spis Rolny 2002. Osoby Niepełnosprawne w Województwie Wielkopolskim*. Urząd Statystyczny w Poznaniu. Poznań 2006: 7.
13. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych; D. U. 1997 nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami.
14. Kurzynowski A.: *Rehabilitacja i zatrudnienie osób niepełnosprawnych na wolnym rynku pracy*. Problemy Rehabilitacji Społecznej i Zawodowej 1997, (152), 2:104 – 110.
15. Karwat I.D.: *Poszerzone rozważania nad definicjami niepełnosprawności*. Medycyna Ogólna, 1996: 4, 381-389.
16. <http://www.prefabrykaty.pl/REALIZACJE/Filharmonia/1.jpg>, [dostęp: 19.03.2017].
17. Zakrzewska A., 2017, *Przystosowanie wybranych obiektów użyteczności publicznej w Gorzowie Wielkopolskim do potrzeb osób niepełnosprawnych*. Praca dyplomowa licencjacka

(promotor dr hab. prof. nadzw. L. Lipnicki. Wydział Humanistyczny Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim.

18. <http://www.basenypolskie.pl/galeria/duze/131.jpg> [dostęp: 20.03.2017].
19. <http://www.slowianka.pl/files/DSC06408.JPG> [dostęp: 20.03.2017].
20. [http://www.slowianka.pl/files/DSC06424\[1\].jpg](http://www.slowianka.pl/files/DSC06424[1].jpg) [dostęp: 30.04.2017].
21. http://gorzowianie.com.pl/userzy_foto/32/tematy/332/foto/bigfor62_Teatr-Osterwy.jpg [dostęp: 27.03.2017].
22. http://wrotalubuskie.eu/system/obj/gal/3367_Amfiteatr%2520-%2520BN_01.jpg [dostęp: 30.04.17].
23. <http://www.aktywniobywatele.pl/wp-content/uploads/2015/02/raportfao.pdf>, s.17, [dostęp: 13.03.17].
24. <http://www.tylkogorzow.com> [dostęp: 30.04.17].

SUITABILITY OF SELECTED PUBLIC FACILITIES TO THE NEEDS OF DISABLED PEOPLE – EXAMPLE OF GORZÓW WIELKOPOLSKI

Summary

Keywords: *people with disabilities, public facilities, health*

Disabled people face a number of barriers impeding not only normal functioning, but also active tourism, which is why access to public facilities, including recreational, cultural or administrative functions, is of great importance. The main goal of the research was to analyse the adaptation of selected public facilities for disabled people in Gorzów Wielkopolski. Particular attention has been paid to environmental barriers and the purpose built facilities. In order to identify the problem, the literature, statistical data and the needs of disabled persons in the field of rehabilitation, sport, recreation, culture and access to information were reviewed. In order to identify the adaptation of public facilities for people with disabilities, five important objects with administrative, recreational, health and cultural functions were analyzed in detail. Study visits were made, interviews with employees were carried out, various amenities and adjustments of the facility for this group of people were identified, and possible obstacles or evident barriers were taken into account. All inventoried public facilities have facilities that improve the use of them by people with disabilities. The institution best suited for people with disabilities is the Gorzów Philharmony, followed by the "Słowianka" Rehabilitation and Sports Center, which also has programs to finance access to the facility, and also supports disabled athletes. Other facilities have many convenient features but there are also some barriers, such as no elevator, specially designated areas in the facility or too steep access ramp. Positive action of the managers of these facilities are special offers addressed to the disabled. Research on the availability of public facilities in Gorzów Wielkopolski continues. It definitely requires a wider approach by taking into account, among others, other public facilities (eg. hotels, museums, viewpoints, cafes, restaurants, etc.) as well as the adaptation of public transport for the disabled.